

ЕКВИВАЛЕНТНОСТ ПРИ ПРЕВОДА НА ПОЛСКИ И БЪЛГАРСКИ СЪДЕБНИ РЕШЕНИЯ. ТЕРМИНИ ОТ СЕМАНТИЧНОТО ПОЛЕ ПОЛ. *KARA* И БЪЛГ. *НАКАЗАНИЕ*

НАТАЛИЯ ДЛУГОШ

ИНСТИТУТ ПО СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ

УНИВЕРСИТЕТ „АДАМ МИЦКЕВИЧ“ – ПОЗНАН

natrek@amu.edu.pl

Обект на анализ в статията са полски и български термини, свързани с тематичното поле пол. *kara* и бълг. *наказание*. Термините се анализират преди всичко от гледище на транслатологичния аспект на терминологията. Анализът се опира главно на корпус от текстове, създаден за целите на изследването и включващ по няколко десетки наказателни съдебни присъди. В центъра на вниманието е въпросът за преводната еквивалентност в преводаческата практика, затова се разглеждат термините в дадена езикова двойка, като се търсят съответни еквиваленти. Въз основа на конкретни примери за понятийно несъответствие между определени термини в двата езика се посочват техники, които са полезни при превода, като техника на функционалната еквивалентност, техника на хипо- и хиперонимите и техника на описателна еквивалентност.

Ключови думи: преводаческа еквивалентност; термини *kara* и *наказание*; полски език; български език

EQUIVALENCE IN THE TRANSLATION OF POLISH AND BULGARIAN COURT JUDGMENTS: TERMS FROM THE SEMANTIC FIELD OF POLISH *KARA* AND BULGARIAN *НАКАЗАНИЕ*

NATALIA DŁUGOSZ

INSTITUTE OF SLAVIC PHILOLOGY, ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY – POZNAŃ

natrek@amu.edu.pl

This paper explores Polish and Bulgarian terms related to the thematic field of the lexemes *kara* (Polish) and *наказание* (Bulgarian), both corresponding to the English term *punishment*. The study primarily focuses on the translational aspects of these terms. The analysis is based on a corpus of texts compiled specifically for this research, which consists of several dozen criminal court judgments in each language. Particular attention is given to the issue of translational equivalence in practice. To this end, terms in the studied language pair are analysed by identifying their equivalents. Drawing on concrete examples of conceptual incompatibilities, the study outlines key translation techniques,

including functional equivalence, descriptive translation, and the use of hyponymy and hypernymy.

Keywords: translation equivalence; the terms *kara* and *наказание*; Polish language; Bulgarian language

Обект на анализ в настоящата статия са избрани изрази, концентрирани около термините *kara* в полския език и *наказание* в българския език. Изборът на тези езикови изрази е обусловен от няколко фактора. Първо, те са характерни за текстове на диспозитива, тъй като именно около тях се изгражда постановлението в съдебния акт. Второ, от гледна точка на практиката на специализирания превод съпоставянето на съответните структури в изследваната двойка езици позволява да се направят важни изводи за отношението на еквивалентност между тях. Трето, както в полския, така и в българския език се наблюдава голямо сходство на формалните и семантичните характеристики на изследваните изрази между употребата им в правния и в общоупотребимия език.

Интересуващите ни лексикални единици са извлечени от корпус текстове, специално създаден за целите на изследването, който включва сто съдебни решения на окръжни съдилища (по 50 за всеки език). Текстове на полските съдебни решения са взети от: Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych (<https://orzeczenia.ms.gov.pl>); Dziennik Wyroków i Ogłoszeń Sądowych (<https://ebos.pl>); System Analizy Orzeczeń Sądowych (<https://www.soas.org.pl>). Корпусът от българските текстове беше събран с помощта на базата данни на портала *Съдебни дела* (<https://dela.bg>).

В настоящото изследване се приема, че терминът е „дума (словосъчетание) с конвенционално определена, стриктно дефинирана концептуална структура, по същество еднозначна и неподлежаща на интерпретация от емоционален характер, но притежаваща системообразуващ потенциал“¹ (Lukszyn, Zamrzer 2001: 21). Изследваните изрази са отчасти правни термини и отчасти фактически термини. Под правен термин се разбира термин, за който „всички критерии за приложимост са определени от закона под формата на правни дефиниции“, докато при фактическия термин „критериите за приложимост не са формулирани в правния текст“ (Morawski 1980: 187). Термините се анализират, като се има предвид преди всичко транслатологичният аспект на терминологията. Разглежданите текстове принадлежат към езика на правото. В лингвистичния смисъл правните езици² не са пълноценни езици и всеки правен език е тясно свързан със стандартния език. Връзката между общия код и правния код се основава главно на три вида отношения: съвместимост на двата кода (общ = правен), адаптиране на общия израз към правния контекст (общ → правен), преминаване на правния израз в общия език (правен → общ) (вж. Mogoż 2020: 172–174). Когато е налице отношение на конгруентност, тогава както структурно-семантичните характеристики на израза, така и способността за изграждане на колокации са еднакви в двата кода. Такъв е характерът на *kara* в полския език и

на *наказание* в българския език. Както полският израз *kara*, така и българският *наказание* се разбират по сходен начин в стандартния език и в правния език. За това свидетелстват речниковите дефиниции на изразите и техните дефиниции, посочени в съответните наказателни кодекси:

пол. *kara*

WSJP: ‘niekomfortowa sytuacja (niewygoda, cierpienie fizyczne lub psychiczne, dolegliwość), którą ktoś musi znosić za to, że zrobił coś złego’ [некомфортно положение (неудобство, физическо или психическо страдание, несгода), което някой трябва да понесе заради това, че е извършил нещо лошо]

правен термин: ‘środek represyjny stosowany wobec osób, które popełniły przestępstwo lub w jakikolwiek inny sposób naruszyły normy prawne lub obyczajowe’ [репресивна мярка, прилагана спрямо лица, които са извършили престъпление или по друг начин са нарушили правни или обичайни норми] (Dybalska 2011: 21); ‘prawna konsekwencja przestępstwa, zawierająca dolegliwość i wyrażająca potępienie czynu, stosowana przez sąd wobec sprawcy przestępstwa. Jest ona odpowiedzialnością, odpłatą (retribucją) za przestępstwo. Kara powinna być sprawiedliwą odpłatą – zawarta w niej dolegliwość powinna być proporcjonalna do stopnia winy i ciężaru czynu’ [правна последица от престъпление, съдържаща несгода и изразяваща осъждане на деянието, която се прилага от съда спрямо извършителя на престъплението. Тя е отговор, възмездие (ретрибуция) за престъплението. Наказанието трябва да бъде справедливо възмездие – съдържащата се в него несгода трябва да бъде пропорционална на степента на вината и тежестта на деянието] (Grześkowiak, Wiak 2024).

бълг. *наказание*

РБЕ/РВЕ ‘физическо или морално мъчение, тормоз, наложено на някого като ответна мярка за сторена вина, прегрешение или престъпление’

правен термин: ‘увреждане на правните блага, което държава, в лицето на съда, налага на престъпника, в посочените от закона случаи, заради извършеното от него престъпление’ (Долапчиев/Dolapchiev 1994: 462).

И в двата кода на двата езика се реализират синтактичните характеристики на лексикалната единица:

пол. _kara + CZEGO + ZA CO

Zatrzymany podlega karze pozbawienia wolności za publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa.

бълг. _наказание + КАКВО + ЗА КАКВО

Задържаният подлежи на наказание лишаване от свобода за публично подбуждане към извършване на престъпление.

На пръв поглед изглежда, че липсват ярки разлики във функционирането на даден израз в двата кода (общ и правен) и на двата езика. И в двата езика – както в полския, така и в българския, и в двата кода наименованието на наказанието заема дясна позиция, напр.: пол. *kara grzywny* / бълг. *наказание глоба*; пол. *kara pozbawienia wolności* / бълг. *наказание лишаване от*

свобода; пол. *kara dożywotniego pozbawienia wolności* / бълг. *наказание доживотен затвор*. От друга страна, съчетаемостта на съществителното пол. *kara* и бълг. *наказание* с глагол се осъществява и в двата кода в лявата позиция, напр.:

пол. *podlegać karze; odbywać / wymierzyć / wyznaczyć / zawiesić karę; skazać na karę; grozić karą;*

бълг. *подлежда на наказание; изтърпявам / налагам / определям / отлагам наказание; осъждам на наказание; заплашвам с наказание.*

Когато обаче отправната точка за структурно-семантичния анализ е преводаческият контекст, е важно кодовете да се разграничават. По отношение на понятието *наказание* в полския и българския език това има съществено значение, тъй като употребата на общ термин за наказание в общия език е различна от употребата на думата в правния език. В правния език тя има характер на термин и всяко нейно споменаване има правни последици. Следователно при превода на правни текстове е оправдано да се съсредоточим върху постигането на еквивалентен ефект, което прави възможно запазването на идентичната функция на изходния и целевия текст (вж. Newmark 1988: 45–49). Затова, въпреки че на пръв поглед много от изразите в полския и българския език остават в отношение на еквивалентност 1 : 1³, винаги трябва да се има предвид спецификата на превеждания текст, която изисква използването на допълнителни инструменти дори под формата на елементи на концептуалния сравнителноправен анализ. Така например в полския Наказателен кодекс е направено разграничение между наказания и наказателни мерки, като каталогът на наказанията обхваща само 4 позиции (член 32 от КК), а каталогът на наказателните мерки – 12 позиции (член 39 от КК), докато в българския Наказателен кодекс не е направено подобно разграничение и каталогът на наказанията обхваща 10 позиции (член 37 от НК). Още при такова предварително сравнение се виждат разликите във функционирането на наказателните системи – разлики, които винаги водят до трудности при превода. Нито в полската, нито в българската съдебна система се прилага смъртно наказание. Въпреки това си заслужава да се обърне внимание на този термин, тъй като в двата езика той се различава формално. Докато в полския език той попълва схемата *kara_CZEGO* ‘*kara śmierci*’ и функционира под формата на номинална фраза със структура $S \cap S_{gen}$ ⁴, в българския език това място заема друг тип номинална фраза: $AD \cap S$ ‘смъртно наказание’. Каталогът на полските наказания включва: *grzywna, pozbawienie wolności, ograniczenie wolności, dożywotnie pozbawienie wolności*. За три от четирите посочени термина лесно намираме пълни еквиваленти на български език, реализиращи отношението 1 : 1, срв.:

kara grzywny : *наказание глоба*, *kara pozbawienia wolności* : *наказание лишаване от свобода*, *kara dożywotniego pozbawienia wolności* : *наказание доживотен затвор*. Проблематичен се оказва терминът *kara ograniczenia wolności*, за който най-близкият функционален еквивалент в българската на-

казателна система ще бъде *пробация*, но те не са тъждествени. В полската правна система пробацията е вид наказателна санкция, която съдът налага на извършителя, след като го обяви за виновен, но без предварително да се налага наказанието лишаване от свобода. В съдържанието на разпоредбите на полския Наказателен кодекс обаче такова понятие не фигурира. В правната система в Полша пробацията се разбира като дейности по рехабилитация и превенция на престъпността, като основата на тези дейности е контролът върху свободата чрез надзор или пробационен надзор над правонарушителя (вж. Stasiak 2020). От друга страна, в полското право наказанието ограничаване на свободата се състои предимно в „задължението за извършване на неплатен, контролиран общественополезен труд“ (член 34 § 1а, т. 1 от КК), което е свързано с липсата на възможност осъденият да напусне мястото на постоянно пребиваване без съгласието на съда, и с необходимостта да докладва за хода на изпълнението на наказанието. От друга страна, в българския Наказателен кодекс пробацията се разбира преди всичко като мерки за надзор и пробационен контрол на извършителя на престъплението (вж. чл. 42а, т. (2), ал. 1–3 от НК) и едва на второ място – като рехабилитационни мерки от рода на включване в курсове за професионална квалификация, в програми за обществено въздействие; поправителен труд; безвъзмезден труд в полза на обществото (вж. чл. 42а, т. (2), ал. 4–6 от НК). Следователно при превода на правни актове, особено на съдебни решения, не е възможно тези термини да се разглеждат като идентични и да се използват като еквиваленти. В такъв случай най-правилното решение за преводача, изглежда, е да използва превод на термина от изходната правна система. Полското наименование на наказанието може просто да се запази в превода: *наказание ограничаване на свободата*. Обаче запазването на термина *пробация* в документ, преведен на полски език, може да е под съмнение поради широкото разбиране на термина в полската правна система. В превода от български на полски език, поради липсата на пълни еквиваленти и несъвместимостта на термините, изглежда по-обосновано българският термин *пробация* да бъде заменен с термина *пробационни мерки*, който се разбира като „мерки, които се прилагат спрямо извършителя на престъпление, останал на свобода, прилагани при условно прекратяване на наказателното производство, условно отлагане на изпълнението на наказанието или условно предсрочно освобождаване от изтърпяване на остатъка от наказанието. Това са също мерки, прилагани към извършителя на престъпление в случай на осъждане на наказание ограничаване на свобода“ (ЕР). В този случай отношението на еквивалентност между термините ще бъде 1 : част, понеже семантичната стойност на двата термина не съпада напълно. Обхватът на значението на единицата в езика на оригинала може да бъде по-широк, отколкото в езика на превода, но все пак използваният еквивалент се оказва най-точният по отношение на значението на термина в изходния език.

Както вече споменахме, съществуват разлики в класификацията на наказанията в полската и българската съдебна система. Това, което в полския Наказателен кодекс се нарича наказателни мерки, в българския има статут на наказание. Така напр. в полското законодателство наказателните мерки обхващат: 1) *pozbawienie praw publicznych* [лишаване от публични права]; 2) *zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej* [забрана да се заема определена длъжност, да се упражнява определена професия или да се извършва определена икономическа дейност]; 2a) *zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi* [забрана за извършване на дейности, свързани с възпитанието, лечението, образованието или грижите за малолетни лица]; 2aa) *zakaz zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu lub pracy w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego, a także w spółkach prawa handlowego, w których Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego posiadają bezpośrednio lub pośrednio przez inne podmioty co najmniej 10% akcji lub udziałów* [забрана за заемане на определена длъжност или упражняване на професия или извършване на работа в държавни органи и институции и в органи и институции на местното самоуправление, както и в търговски дружества, в които Държавната хазна или местното самоуправление притежава пряко или непряко чрез други лица най-малко 10% от дяловете или акциите]; 2b) *zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu* [забрана за пребиваване в определена среда или на определени места, за контакти с определени лица, за приближаване до определени лица или за напускане на определено място на пребиваване без съгласието на съда]; 2c) *zakaz wstępu na imprezę masową* [забрана за участие в масово мероприятие]; 2d) *zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych* [забрана за влизане в центрове за хазартни игри и участие в хазартни игри]; 2e) *nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym* [заповед за временно освобождаване на жилището, обитавано съвместно с пострадалия]; 3) *zakaz prowadzenia pojazdów* [забрана за управление на МПС]; 4)–6) *uchylone* [отменено]; 7) *świadczenie pieniężne* [парично обезщетение]; 8) *podanie wyroku do publicznej wiadomości* [публично оповестяване на присъда]; 9) *degradacja* [понижаване] (чл. 39 от КК). Изброените наказателни мерки се припокриват до известна степен с българските наказания, като например: лишаване от право да се заема определена държавна или обществена длъжност (срв. чл. 39 т. 2аа от КК); лишаване от право да се упражнява определена професия или дейност (срв. чл. 39 т. 2 от КК); лишаване от право на получени ордени, почетни звания и отличия; лишаване от военно звание (срв. чл. 39 т. 9 от КК); обществено порицание (срв. чл. 39 т. 8 от КК) (вж. чл. 37 от НК), но те не са тъждествени. Сравнителноправният анализ позволява да се заключи, че при превода от полски на български език термините

най-много от една двойка може да се използват като функционални еквиваленти (макар и не формални), а именно: пол. *podanie wyroku do publicznej wiadomości* : бълг. *обществено порицание*. В подобен случай, когато термините не могат да се разглеждат като безеквивалентни⁵ понятия и същевременно е налице явлението несъвместимост на понятията или липса на функционална еквивалентност, изглежда оправдано да се прибегне до техниката на калкиране, или т.нар. техника на описателна еквивалентност (вж. Nejwowski 2012: 82). Тази процедура включва буквален превод на израз от изходния език на целевия език. Това е процедурата, която използвахме горе при превода на наименованията на полските наказателни мерки на български език. Заслужава да се отбележи и употребата на лексемата *zakaz* ‘забрана’ в полската терминология. Тя се отнася пряко до правните норми (или до тяхното нарушаване) и косвено до функционирането на човека в обществото, докато названията на наказателните мерки в българския език се основават на отглаголното съществително *лишаване (от)*, чието значение подчертава в по-голяма степен нарушаването на правилата на общественото съжителство.

Каталогът на наказанията и наказателните мерки очевидно не изчерпва списъка на правните термини, използвани в съдебните решения и съдържащи лексемите пол. *kara* и бълг. *наказание*. Многобройни са номиналните фрази, уточняващи характера на наказанието. Общите определения на наказанието заемат дясна позиция в полския език и са със структурата S∩ADI или S∩PART, докато в българския език те заемат лява позиция и следват структурата ADI∩S или PART∩S. По отношение на по-голямата част от въпросните фрази може да се говори за пълна еквивалентност на термините в двойката езици полски и български, както се вижда от съпоставянето на термините в таблицата долу.

Таблица 1. Общи определения на наказанието в полския и българския език

Полски език	Български език
kara ogólna	общо наказание
kara zasadnicza	основно наказание
kara zastępcza	алтернативно наказание
kara zawieszona	отложено наказание
kara łączna	кумулятивно наказание
kara końcowa	окончателно наказание
kara administracyjna	административно наказание
kara uzasadniona	обосновано наказание
kara sprawiedliwa	справедливо наказание

И на двата езика термините, обозначаващи размера на наказанието, също си съответстват един на друг:

Таблица 2. Термини, отнасящи се към размера на наказанието

Полски език	Български език
wymiar kary $S+S_{gen}$	размер на наказанието $S + PRP \cap S$
kara powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia $S+ADV \cap ADI \cap S_{gen} \cap ADI \cap S_{gen}$	наказание над минимума $S + PRP \cap S$
najwyższy wymiar kary przewidziany prawem $ADI \cap S \cap S_{gen} \cap PART \cap S_{instr}$	най-тежкото предвидено в закона наказание $ADI \cap PART + PRP \cap S \cap S$
kara poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia $S+ADV \cap ADI \cap S_{gen} \cap ADI \cap S_{gen}$	наказание под минимума $S + PRP \cap S$
najlżejszy wymiar kary przewidziany prawem $ADI \cap S \cap S_{gen} \cap PART \cap S_{instr}$	най-лекото предвидено в закона наказание $ADI \cap PART + PRP \cap S \cap S$

Става дума за функционална еквивалентност, докато, както виждаме, изразите се различават от формална гледна точка.

Отделна група термини, които често се срещат в съдебните присъди, са изрази, съдържащи лексеми, производни от пол. *kara* и бълг. *наказание*. Имам предвид фрази, съдържащи съответните прилагателни имена: пол. *karny* ‘dotyczący kary, przewidujący zastosowanie kary; będący karą’ [отнасящ се до наказание, предвиждащ налагането на наказание; представляващ наказание] (SJP 1999: 834) : бълг. *наказателен* ‘който се отнася до държавното право, углавен’ (БТР/ВТР 1994: 488); пол. *karalny* ‘mogący być ukaranym, podlegający karze, rosiągający za sobą karę’ [който може да бъде наказан, подлежи на наказание, води до наказание] (SJP 1999: 827) : бълг. *наказуем* ‘който подлежи на наказание, за който се налага наказание според закона’ (БТР/ВТР 1994: 488). Лексемите пол. *karny* и бълг. *наказателен* са компоненти от редица номинални фрази, които са правни термини, като полският термин обикновено има пълен еквивалент в българския език, както е показано в таблицата долу.

Таблица 3. Фрази с прилагателно пол. *karny* и бълг. *наказателен*

Полски език	Български език
kodeks karny	наказателен кодекс
jurysdykcja karna	наказателна юрисдикция
prawo karne	наказателен закон
sprawa karna	наказателно дело
postępowanie karne	наказателно производство
śledztwo karne	наказателно преследване
odpowiedzialność karna	наказателна отговорност
osoba podlegająca odpowiedzialności karnej	наказателноотговорно лице

В повечето случаи разликата в структурата на термините се състои в промяната на синтаксиса на израза, която се диктува от спецификата на синтаксиса на съответния език. Най-интересният пример, който илюстрира синтактичния и словообразователния потенциал на отделните езици, е следната двойка термини: в полски описателен израз *osoba podlegająca odpowiedzialności karnej* [буквално: лице, подлежащо на наказателна отговорност] $S \cap PART \cap S_{\text{dat}} \cap ADI$, в български на словосъчетанието *подлежащ на наказателна отговорност* съответства съчетание с форма на сложно прилагателно *наказателноотговорно* лице $ADI_{\text{com}} \cap S$.

Последната група термини се състои от изрази, съдържащи прилагателните пол. *karalny* и бълг. *наказуем* или производно от тях съществително – пол. *karalność* и бълг. *наказуемост*. По отношение на тази група термини лесно намираме двойки еквиваленти, които реализират отношението 1 : 1.

Таблица 4. Фрази с лексемите пол. *karalny / karalność* и бълг. *наказуем / наказуемост*

Полски език	Български език
przestępstwo karalne $S \cap ADI$	наказуемо престъпление $ADI \cap S$
czyn karalny $S \cap ADI$	наказуемо деяние $ADI \cap S$
karalność przestępstwa $S \cap S_{\text{gen}}$	наказуемост на престъплението $S + PRP \cap S$
karalność sprawcy przestępstwa $S \cap S_{\text{gen}} \cap S_{\text{gen}}$	наказуемост на извършителя на престъплението $S + PRP \cap S + PRP \cap S$
karalność ustaje $S + V$	наказуемостта отпада $S + V$

Най-важната цел на настоящата статия е да се обърне внимание на транслатологичния аспект на терминологията. Изследваните езици не са отделени един от друг, тъй като се отнасят към групата на славянските езици. Освен това и полската, и българската правна система принадлежат към континенталната правна система; и двете държави са били част от страните от Източния блок, а днес са членки на Европейския съюз, което до голяма степен налага хармонизиране на законодателството. Всичко това са фактори, въз основа на които може да се предвиди висока степен на денотативна еквивалентност между термините, отнасящи се към наказанието. Въпреки това емпиричните наблюдения, съпътстващи дългогодишната ми практика като заклет преводач на правни текстове от полски на български език, показват, че този контекст не измества явлението несъвместимост на много правни институти и съответно – на много наказателноправни термини. Използвайки за пример сравнително малък корпус от текстове, посочих трудности при превода на избрани термини и предложих техники за превод (например техника на функционалната еквивалентност, техника на хипо-

хиперонимите 1 : част или обратно; техника на описателната еквивалентност), чието прилагане може да подпомогне преводача да запази паралелността на преведените текстове – както формална, така и по отношение на правното действие, тъй като преведеният текст по закон придобива статут на автентичен текст.

Благодарности

Публикацията е част от изпълнението на Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Тук и по-нататък в статията преводът от полски език е мой (Н. Д.).

² Използвам множествено число, защото приемам, че всяка правна система има свой специфичен език, така че е легитимно да се говори за правни езици, а не за правен език (вж. Gémar 1995: 116–122).

³ Основният инструмент, който е използван, за да се определи видът на еквивалентното отношение между полските и българските правни термини, е денотативната еквивалентност, описана подробно от Вернер Колер (Koller 1979). Предложената от него денотативна еквивалентност, която се състои в предаването чрез превода на информация за извънезиковия свят, съдържаща се в оригинала, се отнася до еквивалентност на ниво лексикални единици. В този случай денотативната еквивалентност ще възникне, когато елементът от езика на оригинала и елементът от езика на превода описват един и същ елемент от екстралингвистичната действителност, съдържаща се в текста. На равнище еквивалентност на лексикалните единици В. Колер разграничава пет типа отношения: **1 : 1** – когато е налице пълно съответствие; **1 : част** – когато моносемична форма N от системата на езика на оригинала съответства в езика на превода на формата A, а семантичната стойност на двете форми не е напълно съвместима; **1 : много** – когато в езика на превода има повече от една лексикална единица за обозначаване на значението, съдържащо се в лексикалната единица на езика на оригинала; **много : 1** – когато в езика на оригинала има повече от една лексикална единица за обозначаване на значението, което в езика на превода е представено само с една единица; **1 : 0** – когато е налице пълна липса на съответствие (цит. по Jasińska-Grabowska 2017: 125–126).

⁴ Използваните съкращения означават: + – свободен словоред от съставни части от едно и също синтактично ниво, $\sqcap$ – конкатенация, фиксиран, задължителен словоред от подчинено свързани съставни части, S – съществително, S_{gen} – съществително в родителен падеж, S_{dat} – съществително в дателен падеж, S_{instr} – съществително в творителен падеж, ADI – прилагателно, ADI_{com} – сложно прилагателно, PRP – предлог, PART – причастие.

⁵ Безеквивалентен термин е термин, който е характерен само за определения език – вж. Kierzkowska 2007: 113.

ИЗТОЧНИЦИ

БТР 1994: Андрейчин, Л., Л. Георгиев, С. Илчев, Н. Костов, И. Леков, Ц. Тодоров. Български тълковен речник. Преработен и допълнен от Д. Попов. София, Наука и изкуство.

НК: Наказателен кодекс (ДВ, бр. 42 от 14 май 2024 г.).
РБЕ: Речник на българския език (онлайн). <<https://ibl.bas.bg/rbe/>>.
Съдебни дела: <<https://dela.bg/>>.

Dziennik Wyroków i Ogłoszeń Sądowych: <<https://ebos.pl/>>.
KK: Kodeks karny – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 17).
Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych: <<https://orzeczenia.ms.gov.pl/>>.
SJP 1999: *Szymczak, M.* Słownik języka polskiego. T. 1. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
System Analizy Orzeczeń Sądowych: <<https://www.soas.org.pl/>>.
WSJP: Wielki słownik języka polskiego on-line. Red. nauk. Piotr Źmigrodzki. <<https://wsjp.pl/>>.

SOURCES

BTR 1994: *Andreychin, L., L. Georgiev, S. Ilchev, N. Kostov, I. Lekov, Ts. Todorov.* Балгарски talkoven rechnik. Preraboten i dopalnen ot D. Popov. Sofia, Nauka i izkustvo.
Dziennik Wyroków i Ogłoszeń Sądowych: <<https://ebos.pl/>>.
KK: Kodeks karny – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 17).
NK: Nakazatelen kodeks (DV, br. 42 от 14 May 2024 g.).
Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych: <<https://orzeczenia.ms.gov.pl/>>.
RBE: Rechnik na balgarskiya ezik (online). <<https://ibl.bas.bg/rbe/>>.
Sadebni dela: <<https://dela.bg/>>.
SJP 1999: *Szymczak, M.* Słownik języka polskiego. T. 1. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
System Analizy Orzeczeń Sądowych: <<https://www.soas.org.pl/>>.
WSJP: Wielki słownik języka polskiego on-line. Red. nauk. Piotr Źmigrodzki. <<https://wsjp.pl/>>.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Долапчиев 1994: *Долапчиев, Н.* Наказателно право. София, Издателство на БАН. [Dolapchiev 1995: *Dolapchiev, N.* Nakazatelno pravo. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite.]

Dybalska 2011: *Dybalska, I.* Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego: między diagnozą a działaniem. Warszawa, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.

EP: Encyklopedia Prawa. <<https://www.infor.pl/prawo/encyklopedia-prawa/%C5%9B/272180,Srodki-probacyjne.html>>.

Gémar 1995: *Gémar, J.-C.* Traduire ou l'art d'interpréter. Langue, droit et société: éléments de jurilinguistique. T. 2. Application. Traduire le texte juridique, Presses de l'Université du Québec, Sainte-Foy.

Grześkowiak, Wiak 2024: *Grześkowiak, A., K. Wiak* (red.). Kodeks Karny. Komentarz. Warszawa, Wydawnictwo C. H. Beck.

- Hejwowski 2012: *Hejwowski, K.* Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Jasińska-Grabowska 2017: *Jasińska-Grabowska, E.* Typy odpowiedniości leksykalnej na przykładzie terminologii fitosanitarnej. – *Linguodidactica*, N 21, s. 119–134.
- Kamba 1974: *Kamba, W. J.* Comparative Law: A Theoretical Framework. – *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 23, N 3, pp. 485–519.
- Kierzkowska 2007: *Kierzkowska, D.* Tłumaczenie prawnicze. Warszawa, TEPIS.
- Koller 1979: *Koller, W.* Einführung in die Übersetzungswissenschaft. Wiesbaden, Quelle&Meyer.
- Lukszyn, Zmarzer 2001: *Lukszyn, J., W. Zmarzer.* Teoretyczne podstawy terminologii. Warszawa, Wydawnictwo UW.
- Morawski 1980: *Morawski, L.* O pewnym rozumieniu prawa i faktu oraz o niektórych jego zastosowaniach. – *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, N 1, s. 18–204.
- Moroz 2020: *Moroz, A.* Terminologia prawna w aspekcie normatywnym. – *Białostockie Archiwum Językowe*, N 20, s. 161–176.
- Newmark 1988: *Newmark, P.* A Textbook of Translation. Prentice Hall International Ltd.
- Stasiak 2020: *Stasiak, K.* Odpowiednie stosowanie przepisów o dozorcze i kuratorze w Kodeksie karnym wykonawczym. – *Probacja*, N 3, s. 45–60.
- Wróbel 2016: *Wróbel, A.* Badania prawno-porównawcze w prawie karnym na przykładzie systemów prawa karnego Polski, Ukrainy oraz Rosji – od teorii po praktykę. – *Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ. Nauki Społeczne*, N 15 (4), s. 263–282.

✉ *Проф. УАМ хаб. д-р Наталия Длугош*
Институт по славянски филологии
Университет „Адам Мицкевич“ – Познан
Ул. „Фредро“ 10, Познан, 61-701, Полша
ORCID ID: 0000-0001-5654-2018

✉ *Prof. UAM dr hab. Natalia Długosz*
Institute of Slavic Philology
Adam Mickiewicz University – Poznań
10 Fredry, Poznań 61-701, Poland
ORCID ID: 0000-0001-5654-2018